

ունէր Մէյէ, երբ իւր *Esquisse d'une grammaire comparée de l'arménien classique* ի մէջ կը հաստատէր «La structure de la phrase arménienne ne diffère pas essentiellement de ce qu'on observe dans les autres langues indo-européennes anciennes», (p. 103): Եւ որովհետեւ հին հնդեւրոպական լեզուներու մէջ, ինչպէս նոյն հեղինակն այլուր (*Introduction à l'étude comparative des langues indo-européennes*, Paris 1908) կը հաւատէր «Aucun mot n'a dans la phrase une place définie et constante» (էջ 330). ուրեմն գրաբար լեզուի գրուածներուն մանաւանդ Ս. Գրքի թարգմանութեանց մէջ տեսնուած յոյն բնագրին բառերուն կարգին կամ դասաւորութեան անփոփոխ պահպանումը, ոչ թէ յունարէնի ազդեցութեան վերագրելի է, այլ գրաբարի՝ շարահասութեան մէջ ունեցած ազատութեան, որով կարելի է առանց լեզուին հոգւոյն դէմ մեղանշելու նախագասութեան մը բառերուն դիրքը շեշտին համեմատ փոփոխել եւ ոչ թէ նոր հնդեւրոպական լեզուներէն շատերու նման քերականական շարահասութեան ձեւին կապովը:

Ասով կը փութանք միանգամայն թիրեաքեանի այս գործին մասին ունեցած մեր ընդհանուր դիտողութիւնները վերջացնել աւելորդ համարելով աւելի մանրամասնութեանց իշխան որ կրնայ զմեզ հեռունները տանիլ:

Հ. Պ. ՏԵՐ-ՊՈՂՈՍԵԱՆ

ԽՈՇՄԱՆԵԱՆ Յ.՝ Ամերիկահայ Հանրագիտակ Տարե-
գիրք 1925. Պոսթըն, տպարան «Հայրենիք»,
1924, 8°, էջ 1-762:

Ճաննալ Ամերիկահայ գաղութը եւ ճանն-
ցընել զայն իր առեւտրովն ու արհեստովը, իր
կարեւոր դէպքերովն ու դէմքերովը, եղած է
այն շարժապատճառն ու նպատակը, որ ծնունդ
տուած է Ամերիկահայ Հանրագիտակ Տարեգրքին
եւ իր Հրատարակիչը կրնայ հրճուիլ, որ շատ մը
Հայերու ընձեռած է կաղանդէք մը՝ արժան
սակայն օգտաշատ:

Էջ 4—16 դուռն է Տօնացոյց Հայաստա-
նեայց եկեղեցւոյ 1925 տարւոյ, յօրինուած Բաբ-
գէն եպ. Կիւլէսէրեանէ: Էջ 31—97 «Հայերը
եւ Հայաստան 1923 Յունվար 1—1924 Յու-
լիս 31», խորագրի տակ Գեորգ Մեսրոպ կը պատ-
կերացնէ Հայ ազգին ներկայ կեանքը, անոր թիւն
(3, 105, 887) ու տարածումը, ցաւն ու միտ-
թարանքը (Անկախ Հայաստանի գոյութեանն ու

գործունէութիւնը), անոր գրին, երգին ու վրձինին
արգասիքը: Ասոր կը յաջորդին ազգային մի-
քանի գործօն տիպեր, բայց նախ «Գնահատու-
թեան խօսք մը», Ամերիկահայոց, ստորագրուած
Նուպար փաշայէն: Էջ 174—270 կը զետեղուին
գրական շարք մը արձակ ու ոտանաւոր կտորներու,
որոնց անդրանիկն է Ա. Ահարոնեանի «Սեւ
Չիաւորը»: Էջ 271—292 կան «Հայաստանի
տնտեսական վերաշինութիւնը. Հայաստան ինչեր
կը սպասէ Ամերիկայէն», եւ «Հայաստանի վերա-
շինութեան փաստեր»: Էջ 293—317 նու-
իրուած է բժշկութեան, ուր գեղեցիկ դրուագ
մը ձօնուած է Դկտր. Վ. Գազանճեանի: Ապա կը
յաջորդեն արուեստի, գեղարուեստի, գիտական
նորութիւններու, ժամանցներու վերաբերեալ
նիւթեր: Ասոնց մէջ զետեղուած են նմանապէս
(էջ 357) «Հայ պետական ներկայացուցչու-
թիւններ», եւ (էջ 428) «Ժամանակագրական
ցուցակ, կարեւոր թուականներ 1917—1924»,
Էջ 443 էն վերջ Ամերիկահայոց լրագրութիւնը,
եկեղեցիները, միութիւնները, հասցէները, յայ-
տագերներն եւն ամփոփուած են:

Տպագրութիւնն եղած է մաքուր թղթի
վրայ եւ խնամուած, շատ մը էջեր զարդարուած
են պատկերներով, յօդուածներ հիւրընկալուած
գործքին ծրագրին համեմատ: Լաւ չէր ըլլար
եթէ նեւթերու դասաւորութեան աւելի փոյթ
տարուէր: Այս պակասը սակայն կարծեմ հե-
տեւանքն է ժամանակի սղութեան եւ յօդուած-
ներու յապաղման: Բաղձալի էր, որ Տարեգրքիս
մէջ մեր հին պատմութենէն ալ մի քանի էջեր
զետեղուէին, որպէս զի ընթերցողները մեր ան-
ցեալին ալ ունենան ծանօթութիւնը, որուն պա-
կասը շատ է մանաւանդ այն տեղերը ուր հայ-
կական դպրոցներ չկան եւ հետեւաբար հայ-
կական պատմութիւնը չաւանդուիր եւ սակայն
անժխտելի կը մնայ հին պատմութեան օգուտը:
Պարբերաբար հրապարակելով գիրք մը կրնայ
ասոր նպատամատոյց ըլլալ:

Կը մաղթենք որ Խաչմանեանի ձեռնարկը
քաջալերանքի արժանանայ եւ ուրիշներն ալ
անոր հետեւելով հանեն Հանրագիտակ Տարե-
գրքեր (կարեւոր է մանաւանդ Եգիպտահայ ճոխ
Հանրագիտակ մը) եւ այսպէս Հայերն իրարու
ծանօթանան, իրարու մերձենան եւ նպաստեն
իրարու այլասերման վտանգէն զերծանելու, որ
ամէն կողմ սփռուած Հայութեան ամէնէն մեր
ձաւոր եւ սպառնացող վտանգն է արդ:

Հ. Հ. ՈՍԿԵԱՆ